

Ministerie Volksgezondheid, Welzijn en Sport
Minister H.M. de Jonge
Per email: ministerdejonge@minvws.nl

11 november 2019

Betreft: Wetgevingsoverleg Jeugd en aanverwante zaken - reactie op rapport "Uithuisgeplaatst En dan?"

Zijne Excellentie,

Op 18 november 2019 bespreekt de Tweede Kamer tijdens het Wetgevingsoverleg Jeugd en aanverwante zaken van de begrotingen van VWS en J&V 2020, uw schriftelijke reactie op het rapport "Uithuisgeplaatst. En dan?" van Defence for Children. Het rapport presenteert de bevindingen van het onderzoek naar de toepassing van vrijheidsbeperkende maatregelen bij minderjarigen die in (gesloten) jeugdhulp- en GGZ-instellingen verblijven. Hieruit blijkt kort gezegd dat er in de praktijk geen overeenstemming is over wat vrijheidsbeperkende maatregelen zijn en dat er verschillend wordt gedacht over de functie van de maatregelen. Daarnaast ontbreekt het aan heldere definities, een registratieplicht, een meldingsverplichting bij calamiteiten en toezicht op landelijk niveau.

Uw brief d.d. 18 juni 2019

Defence for Children is positief over uw reactie. U onderstreept het belang om vrijheidsbeperking in de jeugdhulp te verminderen. Uit uw brief blijkt dat u en de residentiële instellingen op meerdere terreinen actie hebben ondernomen en dat een aantal aanbevelingen inmiddels is overgenomen. De gestelde ambities krijgen verder vorm in het programma "Zorg voor de Jeugd", het plan "De best passende zorg voor kwetsbare jongeren" en het project "Ik laat je niet alleen". Dit is het begin van een cultuurverandering welke maatwerk, de-escalerend werken en het werken in kleinere groepen mogelijk maakt. U geeft tevens aan dat het wetsvoorstel 'Rechtspositie gesloten jeugdinstanties' eind 2019 in consultatie gaat met als doel het verbeteren en harmoniseren van de rechtspositie van jongeren in jeugdhulp (civiel recht) en justitiële instellingen (strafrecht). In dit voorstel worden de aanbevelingen van Defence for Children meegenomen. Ook heeft de vertrouwenspersoon een stevige basis in de wet gekregen, is er een eenduidige definitie geformuleerd van afzondering en vindt monitoring van afzonderingsmaatregelen plaats vanaf de nulmeting op 1 mei 2019.

Defence for Children ziet dat er met het ingezette beleid en het aangekondigde wetsvoorstel gewerkt wordt naar een ontwikkelingsgericht klimaat in de gesloten jeugdhulp. Hiermee wordt het handelen van Nederland meer in lijn gebracht met het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind. We raden in dit kader aan om ook de positieve verplichtingen uit de *European Rules for juvenile offenders subject to sanctions or measures* in het wetsvoorstel op te nemen.

Blijvende punten van zorg

Naast deze positieve ontwikkelingen willen wij uw aandacht vragen voor een aantal punten van zorg die blijven bestaan.

Defence for Children constateert dat de door u gestelde ambities **zich niet richten op de verbetering van de rechtspositie van uithuisgeplaatste kinderen die op open groepen of in (forensische) pleeggezinnen met vrijheidsbeperking en repressie te maken krijgen**. Defence for Children heeft in het rapport al aangegeven dat in de praktijk in de instellingen een nieuw regime van 'beslotenheid' is ontstaan, waarvoor geen juridisch kader bestaat. U geeft in uw brief aan dat 'er volgens de Jeugdwet geen vorm van besloten jeugdhulp bestaat en dat

er alleen open en gesloten jeugdhulp is benoemd'. Dit laat echter onverlet dat het besloten regime inmiddels door de praktijk is gecreëerd, ondanks dat de rechtspraak ook al had aangegeven dat juridisch slechts sprake is van open en gesloten jeugdhulp. De vraag rijst wat hieraan wordt gedaan naast het herhaald benoemen van het feit dat dit regime geen wettelijke grondslag kent.

De realiteit is ook dat ook open instellingen en pleeggezinnen zich soms genoodzaakt zien vrijheidsbeperking toe te passen. Uit signalen bij de helpdesk van Defence for Children en bij het Advies en Klachtenbureau Jeugdzorg (AKJ) ¹ komt de afgelopen jaren naar voren dat er in **open instellingen** en in forensische pleeggezinnen gebruik wordt gemaakt van vrijheidsbeperkende maatregelen. Hier worden steeds vaker kinderen geplaatst met het doel een gesloten plaatsing te voorkomen. Voorbeelden van maatregelen die op open groepen en in pleeggezinnen worden toegepast zijn: urinecontrole, vastpakken (begeleiden naar kamer), fixatie, beperking bewegingsvrijheid, telefoons innemen, internet beperken, kamercontrole (bij bv. een vermoeden van drugs of automutilatie), tijdelijk overplaatsen naar een andere locatie (rust) en beperking van bezoek. Nu deze minderjarigen bij een dergelijke uithuisplaatsing geen advocaat krijgen toegevoegd en dus geen enkele vorm van rechtsbijstand hebben, zijn zij een extra kwetsbare groep die afhankelijk is van de zorgprofessionals en vertrouwenspersonen om hun heen.

Voor de toepassing, evaluatie en monitoring van vrijheidsbeperking in open instellingen en vormen van pleegzorg ontbreekt een juridisch kader. Sommige kinderen verblijven middels een voorwaardelijke machtiging gesloten jeugdhulp in een open instelling, maar die machtiging vormt evenmin een wettelijke grondslag voor vrijheidsbeperking. Dat zou overigens ook onvoldoende rechtsbescherming voor de minderjarige opleveren. Voorts is er geen intervisie of monitoring geregeld. Van belang is dat de Inspectie voor Gezondheidszorg en Jeugd niet alleen in gesloten, maar ook in open groepen de toepassing van vrijheidsbeperkende maatregelen gaat onderzoeken en mede kijkt naar de in de praktijk bestaande 'besloten' variant. Niet alleen om de residentiële instellingen te controleren en te bestraffen, maar ook om te inventariseren wat nodig is in dit kader zodat minderjarigen met gedragsproblematiek niet onverwijld in gesloten jeugdhulp worden geplaatst omdat die minderjarigen 'te zwaar' worden bevonden. Dit zou geen toekomstbestendig systeem zijn.

Het is daarom van belang de werkwijze van zowel open als gesloten residentiële instellingen te observeren, evalueren en waar nodig aan te passen. Eventueel zal daarvoor een passend wettelijk kader dienen te worden gecreëerd in het kader van de harmonisatie.

Vervoltraject

Onduidelijk is gebleven wat het standpunt is ten aanzien van de aanbeveling (8) om voor deze kwetsbare groep minderjarigen die worden geconfronteerd met vrijheidsbeperking kosteloze rechtsbijstand toe te kennen. Immers, de minderjarigen die in open instellingen of in pleeggezinnen worden geplaatst hebben geen recht op een advocaat. Alleen de wettelijk vertegenwoordigers kunnen een advocaat inschakelen, doch dan treedt de advocaat op voor ouders en niet voor het kind in kwestie.

Verder vernemen wij graag het standpunt ten aanzien van de aanbeveling (9) om een meer specifieke instemmingsverklaring van de gedragswetenschapper te verlangen bij gesloten jeugdhulp, nu de huidige wettekst over de inhoud van de verklaring niets voorschrijft.

Tot slot constateren we dat het nog niet duidelijk is hoe beleidsmakers en hulpverleners de gestelde doelen gaan verwezenlijken en welke middelen beschikbaar worden gesteld om de nieuwe werkwijze structureel onderdeel te laten maken van de praktijk. Tevens lijkt het beleid van met name de gesloten instellingen zich met name te focussen op het terugdringen van afzonderingsmaatregelen in plaats van in te zetten op een alomvattende/integrale aanpak ten aanzien van het stoppen met repressie en het evalueren en terugdringen van alle vrijheidsbeperkende maatregelen.

---

¹ Helpdesk Defence for Children; https://www.aki.nl/wp-content/uploads/2018/05/AKJ-Publieksjaarverslag-2017_DEF.pdf; <https://www.aki.nl/aki-deelt-zorgen-over-toepassing-vrijheidsbeperkende-maatregelen/>;

Verzoek

Middels dit schrijven wil Defence for Children u verzoeken alert te zijn op de cultuur en de rechtswaarborgen die, naast gesloten jeugdhulp, gelden in andere jeugdinstituten en vormen van pleegzorg. Wij zien graag dat deze en bovenstaande aanbevelingen onderdeel vormen van het inhoudelijke debat op 18 november 2019. In dit kader zullen we een soortgelijke brief sturen aan de leden van de Vaste Kamercommissie VWS.

Voor vragen over bovenstaande kunt u contact opnemen per e-mail (m.berger@defenceforchildren.nl) of telefoon (071 516 0980).

Hoogachtend,

mede namens mr. Eva Huls en dr. June de Groot van Embden,

mr. Maartje Berger